

Motion till riksdagen 2021/22:4068

av **Karolina Skog (MP)**

Statens ansvar för etablering

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att individualisera etableringen och stärka det statliga ansvaret för etablering och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förtydliga bosättningslagen och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Människor vill vara delaktiga, jobba och bidra till samhället. De som kommer till vårt land som flyktingar och migranter lägger stor möda på att lära sig språket och samhället för att kunna försörja sig själva och få ett självständigt liv. Men vägen dit är ofta lång och vad som behövs beror på de förutsättningar var och en har med sig. Människor som upplevt krig och elände kan behöva omfattande stöd. För en analfabet är ett viktigt steg att lära sig läsa och skriva på sitt modersmål. Andra kan snabbt ge sig ut i ordinarie utbildning och jobb.

Att nyanlända snabbt kommer igång med utbildning och arbete är viktigt både för dem själva och för samhället i stort. Miljöpartiet har verkat för en rad reformer för snabb etablering, däribland tillgång till undervisning och träning i svenska under asyltiden. Men reformer behövs för att etableringen ska fungera bättre.

Etablering är ett statligt ansvar

Alla nyanlända som har fått uppehållstillstånd som flykting eller skyddsbehövande, samt deras anhöriga, har rätt att delta i etableringsprogrammet i två år. Det är ett statligt ansvar. Staten ska säkerställa att etableringen för nyanlända fungerar i alla kommuner. Arbetsförmedlingen har en central roll för att det ska fungera. Efter två år är det dock endast omkring en tredjedel av deltagarna i etableringsprogrammet som är sysselsatta med studier eller arbete.

Tyvärr har förändringar som gjorts av Arbetsförmedlingen lett till att resultaten inom etableringen har sjunkit. Det är alarmerande och det måste tillses att den samordning och det stöd som behövs för en fungerande etablering kommer på plats.

Asylsökande är inte någon homogen grupp utan kommer med helt olika förutsättningar och utbildningsbakgrund. Tiden till etablering skiljer sig också mellan personer med olika utbildningsbakgrund och yrkeserfarenhet och även mellan könen. För personer med hög utbildning och kvalifikationer som är efterfrågade på svensk arbetsmarknad är snabbspår en bra väg. För andra är vägen längre och åtgärder som inkluderar insatser för bättre fysisk och psykisk hälsa kan behövas. Tvåårsgränsen är för dessa inte funktionell. Etableringen bör i större utsträckning individualiseras.

Det tar längre tid för nyanlända kvinnor att etablera sig på arbetsmarknaden än för nyanlända män. Detta gör att det bör läggas särskild vikt vid att utforma åtgärder som leder till egen försörjning för kvinnor.

Staten för över kostnader på kommunerna

Den genomsnittliga tiden det tar för halva gruppen nyanlända att få ett jobb är omkring fem år. När etableringstiden och bosättningslagens rättigheter upphör kvarstår för många stöd från socialtjänsten som enda väg. Möjligheterna att skaffa sig en fast bostad är i det läget nära noll. För många familjer innebär detta upprepade uppbrott från studier och bostadsort. Det innebär också att kommunerna får ta kostnader för statens misslyckande. En del lappande och lagande har gjorts, men det mer ärliga vore att förlänga etableringsprogrammet för dem som behöver det. De ersättningar som från staten ges till kommunerna täcker inte hela kommunernas kostnader och ersättningen som går till individerna har inte räknats upp i takt med att ekonomin utvecklas. Etableringsprogrammet har på detta sätt blivit en utsvulten reform.

Många kommuner brottas med ekonomiska svårigheter. Ökade kostnader för försörjningsstöd och stort tryck på socialtjänsten har blivit ett strukturellt problem. En strukturell lösning är att staten stiger fram och faktiskt tar hela det finansiella ansvaret för etablering.

Bosättningslagen

Bosättningslagen innebär att alla kommuner är skyldiga att efter anvisning ta emot nyanlända som har beviljats uppehållstillstånd. Syftet med lagen är att nyanlända snabbare ska tas emot för bosättning i en kommun, och därmed kunna påbörja etableringen i samhällslivet och på arbetsmarknaden. För att få goda möjligheter att starta ett liv i Sverige med allt vad det innebär med arbete, skola och ett socialt liv är en stadigvarande bostad en viktig sak. Men det är sällan det som erbjuds. Kommunerna har tolkat ansvaret inom bosättningslagen på olika sätt. En del gör den förfärliga tolkningen att om de bostäder som erbjuds utformas på en tillräckligt låg nivå så kommer de människor som berörs att söka till andra kommuner. Här ryms en förfärlig syn på människor och deras rättigheter. Det är motsatsen till att erbjuda människor goda möjligheter att starta ett bra liv i Sverige. Detta föranleder ett behov av att förtydliga vilka skyldigheter kommunerna har för bosättning av nyanlända.

Karolina Skog (MP)